

4 ZÁKLADY ÚČETNICTVÍ

4.1 Rozvaha (bilance)

4.1.1 Aktiva a pasiva

Pro účetnictví je charakteristický dvojitý pohled na majetek:

- uspořádaný podle konkrétního druhu majetku, s nímž podnik hospodaří, tzv. **aktiva**
- uspořádaný podle toho, z jakých zdrojů byl majetek pořízen, tzv. **pasiva**

AKTIVA představují majetek společnosti, který účetní jednotka vlastní. Aktiva jsou poměrně snadno rozeznatelná a většinou si lze pod danou položkou něco konkrétního představit.

Mezi aktiva patří například budovy, stroje, automobily, peněžní prostředky, materiál, zboží, pohledávky (tj. nárok na peníze, například od odběratelů za prodej výrobků, zboží) apod.

Aktiva odpovídají na otázku „*Jaký majetek má podnik k dispozici pro své hospodaření?*“

PASIVA vyjadřují, jak účetní jednotka k majetku přišla, zda ho tam vložila nebo si na něj vydělala nebo si ho pořídila na dluh. Pasiva zahrnují zejména vlastní kapitál podnikatelského subjektu, úvěry a další dluhy.

Pasiva odpovídají na otázku: „*Jaké jsou zdroje financování majetku, se kterým podnik disponuje? To znamená, jaká je výše dluhů podniku, jaká je výše prostředků, která byla do podniku vložena majitelem, jaký je zisk (příp. ztráta) z podnikání apod.*“

Aktiva nám říkají, co máme. Pasiva, kde jsme na to vzali.

✓
SHRNUŤÍ

Součet aktiv se musí rovnat součtu pasiv, neboť každý druh majetku, který účetní jednotka používá, musel být z něčeho financován.

Musí tedy vždy platit základní bilanční rovnice:

$$\mathbf{AKTIVA = PASIVA}$$

4.1.2 Rozvaha – obsah, druhy

Rozvaha je přehled o majetku podniku (AKTIVECH) a zdrojích jeho financování (PASIVECH) sestavený k určitému datu (k tzv. rozvahovému dni). Musí být uspořádána přehledně a srozumitelně. Jednou z možných forem je tzv. T-forma, tj. tabulka, v jejíž levé části se uvádějí aktiva a v pravé části pasiva.

AKTIVA	Rozvaha ke dni	PASIVA
Složení majetku		Zdroje financování majetku

Rozvaha se sestavuje na podkladě informací čerpaných z účetnictví. Je vhodné ji sestavovat několikrát ročně, aby podnikatel zjistil, jaké druhy majetku a v jakém složení vlastní nebo jaký je poměr mezi vlastním a cizím kapitálem. Podle předpisů je povinnost sestavovat rozvahu:

- v okamžiku vzniku účetní jednotky (**zahajovací rozvaha**)
- na počátku účetního období (**počáteční rozvaha**)
- na konci každého účetního období (**konečná rozvaha**)

PŘÍKLAD

Příklad na sestavení zahajovací rozvahy

Pan Veselý založil společnost s ručením omezeným VESELÝ, s.r.o. Při založení firmy je třeba dát nějaké peníze do počátku podnikání, neboť se musí začít s něčím hospodařit.

V našem příkladu předpokládejme, že pan Veselý složil při založení společnosti na bankovní účet 100 tis. Kč, přičemž šlo o vklad do základního kapitálu společnosti.

Řešení:

Rozvaha společnosti VESELÝ, s.r.o., sestavená ke dni vzniku společnosti bude vypadat takto:

AKTIVA	Rozvaha k		PASIVA
Peněžní prostředky	100 000 Kč	Základní kapitál	100 000 Kč
CELKEM	100 000 Kč	Celkem	100 000 Kč

Poznámka:

Základní kapitál je součástí vlastního kapitálu. Při založení společnosti jeho výše vyjadřuje hodnotu vkladů společníků. Některé typy společností mají předepsanou minimální výši základního kapitálu.

ÚLOHA

Úloha 4.1

Společnost z předchozího příkladu za vložené peněžní prostředky nakoupila zboží v hodnotě 90 000 Kč.

Úkol: Sestavte novou rozvahu společnosti VESELÝ, s.r.o., tj. rozvahu po nákupu zboží

AKTIVA	Rozvaha k		PASIVA
Peněžní prostředky Kč	Základní kapitál Kč
Zboží Kč		
CELKEM Kč	CELKEM Kč

4.1.3 Funkce rozvahy

Základní funkcí rozvahy je přehledně uspořádat majetek podniku (v peněžním vyjádření) a jeho zdroje financování a poskytnout tak základ pro zhodnocení ekonomické situace podniku.

Je třeba si však uvědomit, že rozvaha je statickým pohledem na stav a složení aktiv a pasiv a že samotná rozvaha pouze za jedno účetní období nemůže poskytnout informaci, jak se vyvíjí hospodaření firmy. Z tohoto důvodu se k získání dynamického pohledu porovnávají rozvahy za více po sobě následujících obdobích.

Rozvaha také umožňuje zjistit výsledek hospodaření (zisk nebo ztrátu), který lze vypočítat jako rozdíl mezi součtem aktiv a dosud známých pasiv (tj. bez zisku), to znamená:

$$\text{ZISK} = \text{AKTIVA} - \text{PASIVA (bez zisku)}$$

PŘÍKLAD

Příklad

Společnost VESELÝ, s.r.o., všechno nakoupené zboží z úlohy na předchozí straně prodala (za hotové), a to za 150 000 Kč.

Výpočet zůstatků:

Peněžní prostředky v pokladně: $10\,000 + 150\,000 = 160\,000$ Kč

Zboží: $90\,000 - 90\,000 = 0$ Kč

Základní kapitál zůstává stejný, tj. 100 000 Kč

ZISK = Aktiva - Pasiva (bez zisku), tj. $160\,000 - 100\,000 = 60\,000$ Kč

Kontrola:

ZISK = prodejní cena zboží - nákupní cena zboží, tj. $150\,000 - 90\,000 = 60\,000$ Kč

Řešení:

AKTIVA	Rozvaha k		PASIVA
Peněžní prostředky	160 000 Kč	Základní kapitál	100 000 Kč
Zboží	0 Kč	Zisk	60 000 Kč
CELKEM	160 000 Kč	CELKEM	160 000 Kč

4.1.4 Struktura rozvahy

Aktiva se v rozvaze člení na dlouhodobý majetek a oběžný majetek.

Pasiva se v rozvaze člení na vlastní zdroje a cizí zdroje.

Vlastní kapitál (tj. vlastní zdroje) zjednodušeně znamenají **součet vkladů do společnosti a zisku**.

Pokud celková výše aktiv je stejně velká jako výše vlastních zdrojů, potom účetní jednotka nikomu nic nedluží. Ale to nebývá příliš časté, proto naprostá většina firem má ve své rozvaze i cizí zdroje.

Cizí zdroje jsou dluhy, ať už bankám, státu, dodavatelům, zaměstnancům apod.

Schéma rozvahy (ve zjednodušené podobě)

AKTIVA	PASIVA
I. Dlouhodobý majetek <ul style="list-style-type: none"> • Dlouhodobý nehmotný majetek • Dlouhodobý hmotný majetek • Dlouhodobý finanční majetek 	I. Vlastní zdroje (= vlastní kapitál) <ul style="list-style-type: none"> • Základní kapitál • Výsledek hospodaření
II. Oběžný majetek <ul style="list-style-type: none"> • Zásoby <ul style="list-style-type: none"> – Materiál – Zboží – Výrobky • Pohledávky <ul style="list-style-type: none"> – Pohledávky za odběrateli – Ostatní pohledávky • Krátkodobý finanční majetek <ul style="list-style-type: none"> – Pokladna a ceniny – Bankovní účty – Krátkodobé cenné papíry 	II. Cizí zdroje <ul style="list-style-type: none"> • Úvěry • Závazky vůči dodavatelům • Závazky k zaměstnancům • Závazky ze sociálního a zdravotního poj. • Daňové závazky • Jiné závazky

SOUČET AKTIV = SOUČET PASIV

Z rozvahy je možné také poznat, jaká je ekonomická situace podnikatele. Pro její posouzení nestačí znát pouze hodnotu majetku podnikatele, ale také výši jeho dluhů.

Rozvahu mají povinnost sestavovat všichni podnikatelé, ale v podstatě by si ji mohl sestavit i každý z nás. Lze si to vysvětlit na příkladu rodiny Novákových a Svobodových.

Úloha 4.2

Rodina Nováková vlastní rodinný dům, který má hodnotu 4 800 000 Kč, nový automobil Škoda Superb s pořizovací cenou 760 000 Kč. V domácím sejfu má v hotovosti 15 000 Kč, na spořicírovém účtu zůstatek 25 000 Kč. Má nesplacený hypoteční úvěr na dům ve výši 4 600 000 Kč a nesplacenou půjčku bratrovi paní Novákové 600 000 Kč.

Rodina Svobodova vlastní starší byt, který má hodnotu 1 600 000 Kč, osobní automobil Škoda Fabia v ceně 260 000 Kč. Na spořicírovém účtu má našetřeno 240 000 Kč, nesplacený hypoteční úvěr na byt ve výši 100 000 Kč.

Úkol: Sestavte rozvahu obou rodin a řekněte, která rodina je na tom dle vašeho názoru lépe.

Rodina Nováková

AKTIVA	Rozvaha k		PASIVA
Nemovitost (dům, byt) Kč	Vlastní kapitál Kč
Osobní automobil Kč	Úvěry Kč
Peněžní prostředky Kč	Ostatní dluhy Kč
CELKEM Kč	CELKEM Kč

Rodina Svobodova

AKTIVA	Rozvaha k		PASIVA
Nemovitost (dům, byt) Kč	Vlastní kapitál Kč
Osobní automobil Kč	Úvěry Kč
Peněžní prostředky Kč	Ostatní dluhy Kč
CELKEM Kč	CELKEM Kč

PŘÍKLAD

Příklad

Společnost CENTRUM, s.r.o., evidovala k 1. 1. 2021 tyto stavy majetku a zdrojů financování:

- pozemek	120 000 Kč
- základní kapitál	200 000 Kč
- peněžní prostředky v pokladně	45 000 Kč
- peněžní prostředky na bankovním účtu	255 000 Kč
- půjčka od společníka (doba splatnosti je 5 let)	260 000 Kč
- zboží	200 000 Kč
- výrobky	60 000 Kč
- neuhrazené faktury od odběratelů	150 000 Kč
- neuhrazené faktury dodavatelům	70 000 Kč
- výsledek hospodaření (zisk +/- ztráta -) Kč

AKTIVA	Rozvaha k		PASIVA
Dlouhodobý hmotný majetek	120 000 Kč	Základní kapitál	200 000 Kč
Zásoby	260 000 Kč	Výsledek hospodaření (zisk)	300 000 Kč
Pohledávky	150 000 Kč	Závazky vůči dodavatelům	70 000 Kč
Pokladna a ceniny	45 000 Kč	Ostatní závazky	260 000 Kč
Bankovní účty	255 000 Kč		
AKTIVA CELKEM	830 000 Kč	PASIVA CELKEM	830 000 Kč

Celková hodnota dlouhodobého majetku	120 000 Kč	Celková hodnota vlastních zdrojů	500 000 Kč
--------------------------------------	------------	----------------------------------	------------

Celková hodnota oběžného majetku	710 000 Kč	Celková hodnota cizích zdrojů	330 000 Kč
----------------------------------	------------	-------------------------------	------------

Výpočet výsledku hospodaření: $830\,000 - 530\,000 = 300\,000$ Kč (zisk)

Úloha 4.3

ÚLOHA

Na konci účetního období (31. 12. 2021) provedla jazyková škola CENTRUM, s.r.o., inventuru majetku a zdrojů financování s následujícími údaji:

- peněžní prostředky v pokladně	60 000 Kč
- peněžní prostředky na běžném účtu	790 000 Kč
- 20 ks stravenek po 100 Kč	2 000 Kč
- zásoby zboží na skladě	48 000 Kč
- základní kapitál	200 000 Kč
- osobní automobil Škoda Rapid	300 000 Kč
- pozemek	120 000 Kč
- neuhrazené faktury od odběratelů	80 000 Kč
- neuhrazené faktury dodavatelům	40 000 Kč
- půjčka od společníka ve výši	100 000 Kč
- výsledek hospodaření (zisk + / ztráta -) Kč

Úkol č. 1: Sestavte rozvahu společnosti k 31. 12. 2021, předpokládejte, že rozdíl mezi aktivy a známým pasivy je výsledek hospodaření.

Úkol č. 2: Porovnejte údaje s počáteční rozvahou a uveďte podstatné rozdíly, ke kterým došlo za sledované období.

AKTIVA	Rozvaha k	PASIVA	
Dlouhodobý hmotný majetek Kč	Základní kapitál Kč
Zásoby Kč	Výsledek hospodaření Kč
Pohledávky Kč	Závazky vůči dodavatelům Kč
Pokladna a ceniny Kč	Ostatní závazky Kč
Bankovní účty Kč		
AKTIVA CELKEM Kč	PASIVA CELKEM Kč

Celková hodnota dlouhodobého majetku Kč	Celková hodnota vlastních zdrojů Kč
--------------------------------------	----------	----------------------------------	----------

Celková hodnota oběžného majetku Kč	Celková hodnota cizích zdrojů Kč
----------------------------------	----------	-------------------------------	----------